

FOTO: Roger Svendsen, Levanger-Avisa

For Vålerenga-“klanen” er bonde et skjellsord. “Hva er det med disse bønda vi hater så inderlig”. leser vi på VIF-patriotenes hjemmeside.

“Det sier vel seg sjæl at ingen vil ha slengende rundt seg slike kryp som stinker gammel silo, og flyr rundt i slagstøvler fulle av kumøkk...”

SELV OM SLIKE UTBLÅSINGER først og fremst må vurderes som en intern tennmekanisme, kan man lett få mistanke om at de tuftes på manglende innsyn/forståelse i kombinasjon med destruktive sosiale strømninger. Gjennom hånet skimtes vanærende holdninger overfor distriktene, med bonden som versting nummer én. Er det bare osloensere som tenker slik? Kan lignende tenkesett også ulme i skallen på folk som bor og jobber i helt andre yrker i kjerneområdene for norsk landbruk? Hva for eksempel med de 18.844 personer som finnes i folkeregisteret i Levanger? Vet de at de lever i landets 4. største landbrukskommune? Er de kjent med hva som skjer i modernæringen?

Flere landbruksrelaterte organisasjoner i Levanger tygde videre på ovennevnte spørsmål, og boka du nå har i hånd er et dokument som skal kunne gi deg en dose med realiteter fra dagens mangfoldige agrikultur i kommunen. Trolig vil de fleste lesere løfte litt ekstra på øyen-

brynene nå og da. Tallenes tale kan overraske. Fotos, folk og fakta er stikkord. Sjøl ble jeg hyra inn for å presentere ymse aktører i næringen. Et tilfeldig sammensatt tverrsnitt, både yrkes- og aldersmessig. Det ble et spennende oppdrag. Jeg ble kjent med optimistiske ildsjeler i høyst forskjellige posisjoner i “grønn sektor”, og lot meg imponere over guts og holdninger. – Verdens matbehov vil vokse enormt i tida framover – vi bretter opp ermene og vil være med på verdiskapingen, var omkvedet.

Slikt lover godt. Kanskje hadde jeg ventet en del jammer omkring jordbruksforhandlingene, som delvis foregikk samtidig med mine visitter. Sutringa uteble. Levangsbysgger i jordbruk er et langmodig folkeferd med følgende devise: - *Det blir nok ei råd!!*

Et lite vink: Bla videre, nyt bildene, sluk fakta – og bli bedre kjent med slagstøvlens adelsfolk!

Vel bekomme!

Andreas Lunnan

EN AV NORGES STØRSTE LANDBRUKSKOMMUNER

Levanger er landets nest største landbrukskommune, regnet i antall bruk – og fjerde største, regnet i areal. Vi befinner oss med andre ord midt i kjerneområdet for norsk matproduksjon.

Bøndene i Levanger sender hver dag kvalitetsprodukter ut på det norske marked, og bidrar sterkt til norsk matkultur og sjølforsyning. Antall jordbruksbedrifter gikk ned fra 627 i 2001 til 525 i 2006. Etter den tid har nedgangen vært mindre.

I dag er det 495 foretak som søker produksjonstilskudd. Nedgangen skyldes dårligere lønnsomhet på små bruk, eierskifter og at det ble enklere å få seg godt betalte jobber utenom landbruket.

Stabiliteten de siste årene viser at vi har ei landbruksnæring som tør å satse, og at eiendommene blir bebodd selv om jordbruksarealet selges eller bortleies til andre.

- Levanger har 885 bebodde landbrukseiendommer.
- 495 jordbruksbedrifter (foretak).
- 130.974 dekar dyrket mark.
- Hvert bruk har i snitt 265 dekar dyrket mark.
- Dyrket areal er økt med 1.400 dekar fra 2005 til 2010.
- 5.413 dekar dyrket mark drives økologisk, fordelt på 32 bruk.
- 697 personer er sysselsatt i landbruket.
- 1.560 personer er i tillegg sysselsatt i andre næringer med tilknytning til landbruket.

- 1 Kornhøsting på Øvre Erstad, Ytterøy | FOTO: Karl Laugsand
- 2 Stavlo Nedre | FOTO: Maria Larsen
- 3 Kumatpakker | FOTO: Svein Holthe

Bjørg Skei (65)

Bondekone | HOLTÅS, RONGLAN

Bondegården kan være arena og utgangspunkt for en vrimmel av aktiviteter. Mulighetene ligger der.

KREATIVITETEN BESTEMMER. Bjørg Skei er blant dem som har tatt utfordringen. Etter tretti år i kombinasjonen gårdsdrift/sykepleie, kjente hun etter hvert at det fantes overskudd til noe mer på heimebane.

Sønnen Einar hadde lyst til å prøve seg som birøker. Han meldte seg på et begynnerkurs på Mære landbruksskole, og mor slengte seg på lasset. Dette medførte honningproduksjon med base på Holtås gjennom en årrekke. Sommerhonning i nærmiljøet, høstfangsten i Fevåg og Flatanger.

Tilvirkning av honningsåpe og øvrige, ekte biprodukter fulgte med, og i sum ble det mange varer å strø utover for et kjøpelystent publikum på torg og martnaer. “Bondens Marked” treffer en interessert kundekrets, og “Cittaslow på bygda” er mottatt med stor begeistring i vide kretser.

- Denne “cittaslowen” er vi seks aktører som står bak, forteller Bjørg. – Vi åpner våre gårder/bedrifter for publikum, og prøver å underholde dem og fange deres oppmerksomhet gjennom noen ettermiddagstimer. Selvfølgelig er det tilbud om kjøp av våre spesialiteter, men det er like viktig at folk koser seg med det som presenteres. Det kan være opptredener, små konkurranser, demonstrasjoner, utstillinger og hva vi ellers måtte finne på. Behovet for slike tildragelser er tydeligvis stort. Arrangementene går på rundgang mellom oss. Da vi inviterte til Holtås i fjor høst, opplevde vi til vår store glede rene folkevandringen.

- De siste 3-4 år har imidlertid prosjektet “Grønn omsorg” stått langt oppe på aktivitetslista hos Bjørg og Jon Oddvar Skei på Holtås.

Dette er et tilbud for eldre mennesker som har mista litt av taket på seg sjøl, ikke minst gjennom en begynnende demens. Annenhver uke møtes en gruppe på 7-8 personer, enten hos Lillian Skjørstad på Lund eller hos oss på Holtås. Programmet består av aktiviteter som brukerne kjenner igjen fra sitt aktive liv. Vi er en prosjektgruppe på fem som legger opp til en masse forskjellige gjøremål, gjerne knyttet til årstiden. Inneaktiviteter som lefsebaking og suppekoking er populært, og alt som har med jordkontakt å gjøre blir prioritert sommers tid. Hildur Indal stiller alltid med trekkspillet, og dermed spretter humøret til topps.

- Det er et privilegium å få være med på å drive dette omsorgstilbudet, fortsetter Bjørg Skei.

- Gleden hos brukerne når de settes inn i kjente situasjoner, er ubeskrivelig. De husker plutselig opplevelser fra “gamle dager”, de behersker arbeidssituasjoner, og ikke minst: De pårørende kan fortelle at våre gjester gleder seg til neste treff.

- Alle bygdelag bør ha et slikt omsorgstilbud. Det koster så lite, men gir så mye. Til alle, sier Bjørg som ellers kjenner lokalsamfunnet godt via aktiv deltakelse i bygdekvinnelag, sangkor og sanitetsforening gjennom en årrekke. – Vi trenger alle former for omsorg, - den grønne er kanskje en av de viktigste i bygdemiljøet!

FOTO: Roger Svendsen, Levanger-Avisa

Torbjørn Støre (32)
Gårdbruker | STØRE, SKOBN

- Panoramautsikt er vel og bra, men vi må jo ha noe å leve av også. Derfor nytt melkefjøs på Støre!

TORBJØRN STØRE OG HANS CAMILLA fra Sandefjord overtok slektsgården på Støreshøgda for drøyt tre år siden. Etter landbruksutdanning på Mære, og senere en periode som befal i Infanteriet, pluss et år med en mastergrad i plantevitenskap ved universitetet på Ås. Med sin master i miljø- og naturressurser var Camilla så absolutt motivert for en framtid med økologisk melkeproduksjon i fokus, og i løpet av dette året skal et splitter nytt fjøs med plass for opptil 80 kyr være i funksjon. Ifølge opptrappingsplanen skal 70 være i produksjon i løpet av fem år. Drifta baseres på at bruket skal være selvforsynt med både grov- og kraftfôr, blant annet ut fra betydningen av vekstskifte. Men da jordvegen på Støre ikke måler de 1.000 dekar som kreves for å skaffe nok mat til besetningen, leies det jord på en gård i Halsangrenda, ved siden av innkjøp av en del rundball.

- Driftsmessig legger vi opp til at vi skal kunne lønne en gårdskar i full stilling, poengterer Støre. – Altså oppretter vi en ny arbeidsplass, samtidig med at vi i fellesskap kan tømme en arbeidsfordeling som er gunstig for alle parter. Vi har tro på at en slik organisering kan med-

virke til større trivsel og effektivitet i en tid da frafallet innen melkeproduksjonen er betydelig.

Tusenvis av mindreårige skoleelever har det siste tiåret hatt spennende opplevelser på Støre gjennom konseptet “Inn på tunet”, der gården trekkes inn som pedagogisk ressurs. Det er ganske nyslått kårkaill Jostein Trøite som har stått ansvarlig for dette allmennpedagogiske opplegget, men det er meningen at Torbjørn og Camilla etter hvert skal overta ansvaret for denne virksomheten. Planer om utvidelse av “Inn på tunet”-tilbudet er under utvikling, for å gi både elever og andre grupper enda bedre innsikt og forståelse for hva som skjer på en bondegård. Framover planlegges det også å etablere lokaler for bl.a. servering og utleie av mastu.

- Det er mye å glede seg til og over, er slottsatsen fra entusiastene på Støre. – Viktigst av alt er at vi skal kunne gi Selma (4) og Eirik (1) en trygg og meningsfylt oppvekst som åpner de rette dører inn mot de voksnes verden.

- 1 *Fra Halsan mot Geite* | FOTO: Solfrid Sagen Lilleenget
- 2 *Alstadhaug* | FOTO: Sissel Nygaard
- 3 *Mule* | FOTO: Sissel Nygaard
- 4 *Ammestua, Alstadhaug* | FOTO: Ove Voldseth

FOTO: Roger Svendsen, Levanger-Avisa

Lars Waade (40)

Gårdbruker/pedagog | AURINGAN, SKOGN

- Snakk om flaks! Her var vi på jakt etter et passende gårdsbruk, og vips så bodde vi der.

MIDT I SMØRØYET. Solide bygninger, veldrevet jord, trivelig grend med staute naboer. Alt passet inn i drømmen for Erle og meg. Etter halvannet år stemmer virkeligheten med forventningene. Jeg tør påstå at hele familien – “sjølan” og de tre døtrene – trives på høygir, og løfter blikket mot den høyeste horisont. Vi har ikke tenkt å la mulighetene gå fra oss...

Lars Waade er prototypen på en entusiast. Med barne- og tidlige ungdomsår på sauegård, har suget mot egen farm alltid ligget latent. Pedagogisk utdannelse har, sammen med sterkt og variert interessefelt, grunnlagt de beste forutsetninger for liv og virke i pakt med naturen. Full stilling som lærer og instruktør ved Skogn folkehøgskole passer perfekt. Jeg ser bare mulighetene, sier kraftkaren med et smil.

Årlig omsetning fra grisehuset beregnes til 1200-1500 slaktegris. Driftsformen passer godt inn i askens øvrige aktiviteter som familien er opptatt av. Sport- og friluftsliv, samfunnsengasjement, dyrking av lokalmiljøet med spreke planer om mer og mindre originale byggeplaner. I vinter var det full rulle i en preparert akebakke i lia sør for gården. I sommer skal det demmes opp en salamander- og andedam i utmarka like ovenfor fylkesvegen. Først og fremst som et tiltak for bevaring av den truede salamanderarten, men også til forskjønnelse av landskapet. Et par solide oppkommer skaffer vatnet. Restaurering av det gamle stabburet står på planen, hytta ved Skogn-Vulusjøen skal bygges ferdig, i likhet med naustet. Gjenoppbygging av en prektig innherredsfæring skal også gjennomføres.

- Sånn ville vi ha det – og det fikk vi, poengterer husbonden, som er primus motor bak folkehøgskolens tilbud om jakt, fangst og fiske.

Waade er en forkjemper for jakt med pil og bue, og bedyrer med overbevisning de mange fordeler denne metoden innebærer.

De naturinteresserte Skogn-elevene får et realistisk innsyn i høstingsprosessen, - og i løpet av sesongen kan Waades disipler ramse opp troféer som hjort, rev, sel, mår, røyskatt, kortnebbgås og håkjerring. – Jakta vår er i tråd med ønsket avskyting som et ledd i forvaltningen, presiserer Waade. – Det er viktig at elevene våre lærer mest mulig om dynamikken i naturen.

- Jeg er ikke så voldsomt opptatt av de generelle rammevilkårene i landbruket. For det første vil matbehovet på kloden vår stadig øke, og da må vi jo regne med at også våre ressurser er interessante. Ellers vil jeg alltid være åpen for se meg om etter nye muligheter, hvis det skulle bli nødvendig. Å eie og drive egen gård og grunn, står for meg som det optimale. Frihets- og trygghetsfølelse ut fra en hverdag som jeg styrer selv, og synes er artig. For ungene er det av stor verdi å få vokse opp på en gård. Felles for familien er at vi liker det vi driver med. Og hele denne “butikken” fikk vi kjøpe til en pris som tilsvarer en enkel enebolig i urbant strøk.

- Det er jo nesten urettferdig... Ventetida var spennende: En odelsrekke på 28 navn skulle passerer før vi fikk tilslaget.

Men det holdt...!

FOTO: Roger Svendsen, Levanger-Avisa

Bjarne Tronstadhagen (56)

Avløser | ÅSEN

- Å være avløser er å ha en jobb til å trives med, sier han med overbevisning.

- FOR DET FØRSTE ER ARBEIDSOPPGAVENE som regel godt variert. Man møter ofte nye utfordringer – og man føler at man stiller opp til gagn hos oppdragsgiveren. Uansett hvilken utvikling landbruket kommer til å oppleve, vil avløseren være en viktig brikke i systemet.

Jo, Bjarne Tronstadhagen snakker med varme om det yrket han har praktisert siden han avsluttet sin landbruksutdanning for en drøy mannsalder siden. Etter bl.a. sju år som fjøsrøkter på Rustgården, tiltrådte leksværingen i 1986 som avløser i Levanger. – Gjennom et kvart hundreår er det skjedd ganske dramatiske endringer i det levangerske landbruket, understreker Tronstadhagen. – Brukene er jevnt over blitt større, og effektiviseringen forsterket gjennom nye anlegg og utvidelser/modernisering av maskinpark og utstyr for øvrig.

Alt dette må avløseren naturligvis tilpasse seg. Tid og anledning til kursing for oppdatering blir det aldri. Dermed må avløseren besørges sin egen etterutdanning gjennom de oppdrag han møter i jobben.

- Digitaliseringen av de mest moderne anleggene medfører at hele “fabrikken” styres fra en datasentral, og det kan være innfløkt nok for en stakkars avløser å takle en uforutsett situasjon. Men jeg har inntrykk av at det er dyktige og godt oppdaterte folk vi har i den 17-18 mann sterke avløsergruppen som tilhører organisasjonen vår her i kommunen.

- Det skal tilføyes at oppdragsgiverne må forsikre seg om at avløseren er kvalifisert for betjene det tekniske utstyret som man måtte være avhengig av.

- Lønn?

- På slutten av 1970-tallet tjente vi like mye som industriarbeiderne på Aker, men vi har dessverre sakkert akterut. Vi havner blant ofrene i den dalende lønnsomheten i landbruket, og dette er nok en del av årsaken til sviktende rekruttering – i en tid da avløserstaben burde vokse seg sterkere. Bare de færreste bruk vil få økonomi til å kunne ansette tjenestefolk i full stilling. Her kan avløserne redde situasjonen. De kan jo dele sin arbeidsdag på flere oppdragsgivere, og derved besørges en både pragmatisk og økonomisk tjenlig løsning. Vi håper på bedre rekruttering til yrket i tida framover, men frykter at det vil bli stadig flere ungdommer som avskyr tanken på å få “kuskit på skosålene”...

- Selv pendler jeg for tida mellom gårdene hos Annar Følke, Vidar Undlien og Sigmund Stenvik, og jeg tror faktisk det er en gunstig ordning for alle parter, fortsetter Tronstadhagen.

- Det er aldri mangel på arbeidsoppdrag på et gårdsbruk – og den gode atmosfæren blant mine tre “sjefer” fjerner all bekymring for at det skulle bli kamp om arbeidskrafta...

- Som du ser, innskyter Sigmund Stenvik mens han serverer avløser og intervjuer rundt et forlokkende kaffebord: - Det er viktig for trivsel og samarbeid i denne bransjen, at vi nå og da klatrer ut av støvlene og i stedet overrasker magen med en krembolle eller to. Og så må vi “huss på å flir littegrainn når vi synes nå’ e arti’ ”. Da får vi både avkobling, avveksling – og avløsning!